

Consiliul pentru Prevenirea Torturii (CpPT)

Mecanismul Național de Prevenire a Torturii

RAPORT

privind vizita preventivă
efectuată la Penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău,
pe data de 04 ianuarie 2018

Raportul a fost elaborat de către

Membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii:

- *Ceslav Panico*
- *Svetlana Doltu*
- *Oxana Gumennaia*
- *Mihai Gorincioi*

Consiliul pentru Prevenirea Torturii a fost instituit la data de **24 octombrie 2016** în corespundere cu prevederile Legii nr.52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman).

Scopul Consiliului este de a proteja persoanele împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, în conformitate cu Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

În conformitate cu prevederile art. 30 și 32 din *Legea nr.52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman)*, precum și conform p. 5 din *Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului pentru Prevenirea Torturii*,

Consiliul pentru Prevenirea Torturii poate efectua vizite preventive și de monitorizare în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate

I. INFORMAȚII GENERALE DESPRE VIZITĂ

La data de 4 ianuarie 2018, între orele 09:50 – 15.20, membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii (*în continuare Consiliul*) au efectuat o vizită preventivă la Penitenciarul nr.13 - Chişinău, aflat în subordinea Departamentului Instituțiilor Penitenciare (DIP) a Ministerului Justiției.

Vizita a fost realizată în următoarele componente:

1. Svetlana Doltu – membra Consiliului;
2. Ceslav Panico – membrul Consiliului;
3. Oxana Gumennaia – membra Consiliului;
4. Mihail Gorincioi – membrul Consiliului.

Scopul vizitei: Monitorizarea situației în Penitenciarul nr.13 mun. Chişinău privind respectarea drepturilor persoanelor deținute (**bărbați**), împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente inumane sau degradante. Accesul deținuților la servicii medicale în Penitenciarul nr. 13 mun Chişinău.

Vizita anterioară a Consiliului în această instituție a fost realizată pe 21 mai 2017 cu scopul monitorizării situației în Penitenciarul nr. 13 mun. Chişinău privind respectarea drepturilor persoanelor deținute (**minori și femei**), împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente inumane sau degradante. Accesul la serviciile medicale în Penitenciarul 13¹.

II. INFORMAȚII GENERALE DESPRE INSTITUȚIE

Conform Ordinului Ministrului Justiției nr. 327 din 18.08.2005, **Penitenciarul nr. 13 – Chişinău** are statut de izolator de urmărire penală, suplimentar fiind creat un sector de tip semiînchis, pentru detenția condamnaților majori de sex masculin, amplasat în mun. Chişinău². Plafonul de detenție al Penitenciarului nr. 13 conform Ordinului Ministrului Justiției nr. 1159 din 19.12.2017, *cu privire la aprobarea numărului maxim de persoane admis pentru deținere în penitenciare*, este de **570 persoane**.

La momentul vizitei, erau deținute 1070 persoane (cu 500 de deținuți mai mult decât numărul maxim admis!), dintre care 74 femei și 20 minori (19 băieți și o fată), 2 deținuți pe viață, 117 persoane deținute în serviciul medical. Conform informației oferite de administrație, distribuția conform statutului procesual al persoanelor deținute a fost următoarea:

- Preveniți (arestați preventiv) – 451 persoane
- Deținuți a căror sentință nu a intrat în vigoare – 98 persoane
- Deținuți care au declarat apel – 282 persoane
- Condamnați a căror sentință a rămas definitivă – 239 persoane.

Instituția dispune de mai multe sedii, amplasate pe teritoriul instituției penitenciare și în afara lui. În interiorul instituției sunt amplasate:

- 3 sectoare locative (în total 170 de celule)
- Serviciul medical, sectorul destinat izolării disciplinare și carantina;

¹Raportul Consiliului privind constatările și recomandările emise poate fi vizualizat aici:

http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_cnpt_p13_vers_finala_07_07_2017.pdf

²<http://penitenciar.gov.md/ro/penitenciarul-13-chisinau>

- Clădirea administrativă este combinată cu punctul de trecere și control, camerele de întrevederi de lungă și scurtă durată.

Accesul în instituție a fost asigurat, fără impedimente, de către șeful Penitenciarului nr.13-Chișinău, locotenent-colonel de justiție, Igor Pîntea. După intrare, Delegația a purtat discuții cu șeful penitenciarului, ofițerul de serviciu, reprezentanții serviciului medical, reprezentanții serviciului asistență psihologică și asistența socială, reprezentantul serviciului educativ responsabil de lucru cu minorii. Discuțiile au fost axate pe scopurile și obiectivele vizitei efectuate de către Consiliu. La fel, au fost solicitate informații cu privire la indicatorii instituției penitenciare pentru 2017, fluxul și examinarea petițiilor, bilanțul activităților instituției, problemele majore cu care se confruntă și altă informație relevantă vizitei de monitorizare. Dl Igor Pîntea a asigurat Consiliul că va expedia actele solicitate în adresa OAP cât de curînd va fi posibil. *Informațiile respective au fost recepționate în termeni rezonabili - peste 4 zile.*

De asemenea, au fost purtate discuții privind recomandările înaintate anterior de către CpPT, ca urmare a vizitei din 21.05.2017, și a modului și termenului de implementarea a acestora. Consiliul a fost informat că rapoartele remise către instituție în urma vizitelor se sistematizează și analizează în dependență de aspectele ridicate în raport.

Problemele/impedimentele cu care se întâlnesc reprezentanții Penitenciarului P-13:

- Fluctuația de cadre în cadrul instituției;
- **Suprapopularea instituției;**
- **Limitele stabilite de lege, regulamentele departamentale privind gestionarea instituției, în special, în ceea ce privește atragerea și implicarea companiilor private în activitățile logistice/de producere a instituției.**

Conform schemei de încadrare a Penitenciarului nr. 13, aprobate prin ordinul MJ nr.20 din 10.01.2012 (cu modificările ulterioare), statele de organizare al Penitenciarului nr.13 mun. Chișinău constituie 258 unități: 72 de ofițeri, 153 de subofițeri și 33 s/civili. Funcții vacante: ofițeri - 9,5 unități, subofițeri - 10 unități, salariați civili - 3,25 unități. Consiliul observă că statele de personal al Penitenciarului nr.13 mun. Chișinău nu prevăd un număr necesar de supraveghetori pentru a acoperi toate posturile.

Consiliula avută *întrevederi confidențiale* (fără participarea colaboratorilor/reprezentanților instituției de detenție) cu persoanele private de libertate și acces liber în spațiile de detenție. Au fost purtate 5 discuții în grup/interviuri colective cu circa 31 persoane, precum și interviuate individual alte 4 persoane.

Delegația a avut *acces neîngrădit la orice spațiu de pe teritoriul penitenciarului.*

În special au fost vizitate următoarele locații:

- Sectoarele locative: nr. 1 postul 1, nr. 2 postul 9, nr. 3 postul 12, destinat deținerii bărbaților.
- Sectorul nr. 2, postul 4 (izolator disciplinar);

- Unitatea medicală(*cabinetul medicilor serviciului medical, cabinetul stomatologic, cabinetul radiologic*)și cabinetul medical din zona de admitere a nou-veniților în instituție;
- Încăperile/spațiile destinate plimbărilor la aer liber.

În cadrul vizitei desfășurate de către CpPT la izolatoarele de detenție provizorie ale IGP MAI, unul din aspecte subliniate de către unii conducători de IDP este colaborarea insuficientă cu instituțiile penitenciare. În special, din motivul că conducerea penitenciarelor nu plasează/preiau persoanele de la izolatoarele de detenție provizorie în zilele de odihnă și după ora 17.00. Cu toate acestea, șeful penitenciarului P-13, a subliniat faptul că nu există astfel de refuzuri, din partea instituției, și că preluarea persoanelor are loc în orice zi și la orice oră, cu respectarea prevederilor legale. Cu toate acestea nu există un registru aparte pentru preluarea sau refuzul preluării deținuților în penitenciar.

III. SITUAȚIA DEȚINUȚILOR BĂRBAȚI

1. Consiliul salută faptul că Ministerul Justiției prin ordinul său nr. 1159 din 19.12.2017, *cu privire la aprobarea numărului maxim de persoane admis pentru deținere în penitenciare*, introduce normele reale privind stabilirea plafoanelor de detenție pentru instituțiile penitenciare și se abrogă ordinul MJ nr. 576 din 31.12.2014, *cu privire la aprobarea numărului maxim de condamnați admiși pentru deținere în penitenciare*. Conform ordinului precedent numărului maxim de condamnați admiși pentru deținere în penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău era de 1000 persoane. Conform ordinul MJ nr. 1159 din 19.12.2017 numărul maxim de deținuți admiși pentru deținere în penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău a fost redus până la 570 persoane. Acest ordin a intrat în vigoare din 01. 01. 2018. Așadar, Consiliul constată că intrarea noului ordin în vigoare nu a schimbat situația reală a deținuților. ***La momentul vizitei fiecare deținut beneficia de suprafața locativă aproximativ de 2,1 m².***

Problema suprapopulării penitenciarelor nu poate fi soluționată prin recalcularea simplă a numărului maxim admis pentru deținere în penitenciare. Menținerea numărului mare de deținuți în P-13 este în mare parte determinată de deținerea îndelungată a aflării în instituție a persoanelor cu sentința definitivă și celor care au contestat decizia la curtea de apel (circa 50% din persoanele aflate la momentul vizitei).

Tratamentul deținuților maturi

2. În cadrul vizitei, deținuții au indicat că în perioada detenției careva incidente sau maltratări din partea colaboratorilor sau între deținuți nu au fost. Însă, din declarațiile unor deținuți, în timpul perchezițiilor petrecute în toamna anului 2017, cu sprijinul de specialitate al DDS Pantera, careva dintredeținuți au fost scoși agresiv din celulă. Unii din deținuți cădeau jos. Alți deținuți spun că nimeni din ei nu au fost lăsați în celulă în timpul acestor percheziții și că pe urmă nu puteau găsi lucrurile personale. Persoanele percheziționate nu au înaintat careva cereri administrației motivând pe faptul că situația nu ține de personalul penitenciarului, dar de angajații DDS Pantera. Angajații DDS Pantera au fost mascați și deținuții nu puteau să identifice persoanele care i-au agresat. Iar conform părerilor unor deținuții percheziționați anterior, uneori perchezițiile de desfășoară în forma de "profilaxie".

Consiliul atrage atenția angajaților subdiviziunilor Departamentului Instituțiilor Penitenciare că în lumina Recomandărilor Ansamblului de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru

tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela)³ *perchezițiile trebuie să se desfășoare cu respectarea demnității umane inerente și a intimității persoanei percheziționate, precum și a principiilor de proporționalitate, legalitate și necesitate.* Iar desfășurarea unor percheziții ne necesare și doar în formă de prevenire sau în forma de "profilaxie", nu trebuie să își aibă locul.

În acest sens, Consiliul vrea să primească informații detaliate de la DIP privind efectuarea perchezițiilor în instituțiile penitenciare, în special, informații privind:

- Existența unui regulament/metodologii de desfășurarea perchezițiilor în cadrul sistemului. Percheziții planificate și inopinate, desfășurate de către angajații fiecărui penitenciar (interne) și desfășurarea perchezițiilor de către angajații DDS Pantera.

- Module de instruire/sesiuni de informare existente cu angajații (inclusiv și DDS Pantera) implicați în percheziționare (percheziționarea celurilor, persoanelor). Informații privind curriculum de instruire, materialul metodologic, numărul de persoane instruite și alte informații relevante.

3. O altă problemă vociferată de mulți deținuți ține de absența supraveghetorului la post. Deținuții înțeleg că supraveghetorul este unul singur pe 2 sau 3 posturi (2 sau 3 etaje) și deseori nu reușește să răspundă la toate solicitările, dar și câteodată ignoră solicitările deținuților chiar și ce ține de mâncare, asistență medicală etc.

4. O îngrijorare pentru Consiliu este rata înaltă a fenomenul **creșterii numărului de automutilări la deținuți și a tentativelor de suicid în P-13.** Conform Raportului de bilanț al activității penitenciarului nr. 13 mun. Chișinău în 9 luni al anului 2017 au fost înregistrate 104 cazuri de automutilări. Rata înaltă de automutilări se datorează și faptului că unii și aceiași condamnați se automutilază de 2 și mai multe ori. Totodată, au fost înregistrate 2 cazuri de tentativă de suicid și 1 caz de suicid prin strangulare.

În cadrul vizitei Consiliului, specialiștii Serviciului asistență psihologică și asistență socială (SAPAS) al penitenciarului nr. 13 din Chișinău au invocat că comportamentul de autoagresare/autorănire în penitenciare este utilizat de cele mai multe ori ca metodă de a manipula, a impresiona, și a intimida personalul penitenciar, precum și obținerea unor beneficii.

Consiliul încurajează faptul că angajații SAPAS depun eforturi majore pentru reducerea acțiunilor de automutilare și a tentativelor de suicid în rândul deținuților, în conformitate cu ordinului Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 466 din 29.12.2015 "cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind organizarea și desfășurarea activității psihologice cu deținuții ce fac parte din grupul de risc".

Acest fapt se confirmă și prin documentația prezentată. De exemplu, în urma examinării *registrului de evidență a rapoartelor pe încălcările modului executării pedepsei de către deținuți*, Consiliul a notat că un deținut, în perioada 14.11.2017-27.12.2017, a încălcat modul executării pedepsei 32 de ori, dintre care de 14 ori s-a automutilat. De fiecare dată cu deținutul au fost petrecute convorbiri psihologice și educative. Au fost perfectate materiale necesare pentru aplicarea sancțiunilor disciplinare, care au fost aplicate ulterior (convorbiri, avertismente, suspendarea coletelor, suspendarea întrevederilor de scurtă și de lungă durată, izolatorul disciplinar până la 10 zile de 4 ori).

³Versiunea în limba română este disponibilă la adresa: http://www.avp.ro/mnp/legi/ansamblu_reguli_mnp.pdf

Consiliul constată că majoritate măsurilor disciplinare (duble sau chiar triple aplicate pentru una și aceeași abatere) nu dau nici un efect pozitiv asupra comportamentului persoanei date, ci numai comlică situația, deloc ușoară, a deținutului. Astfel, Consiliul constată încălcarea Regulei 39 Nelson Mandela⁴, care prevede că Înainte de a impune sancțiuni disciplinare, administrația penitenciarelor trebuie să examineze modul în care boala mentală sau dezabilitatea de dezvoltare a deținutului ar fi putut contribui la comportamentul său sau la comiterea încălcării sau a faptei care a stat la baza sancțiunii disciplinare. Administrația penitenciarelor nu va sancționa nici un comportament al deținutului care este considerat un rezultat direct al bolii sale mentale sau al dizabilității intelectuale.

Consiliul, de asemenea, dorește să atragă atenția la faptul că toate măsurile interprinse de specialiști din diferite servicii nu aduc la reducerea acțiunilor de automutilare și a tentativelor de suicid în rândul deținuților și deduce la concluzia că acest complex de măsuri trebuie să fie revizuit, din punct de vedere a eficienței și proporționalității.

Consiliul observă că ordinul DIP nr. 466 din 29.12.2015 prevede și măsuri psihoterapeutice, care sunt considerate în mediul academic ca cele mai efective măsuri în prevenirea acestor stări. Așadar, pentru Consiliul este evident că *penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău nu dispune de încăperi pentru desfășurarea activităților de psihoterapie individuală sau de grup. La fel, Consiliul observă că specialiști psihologi nu au instrumente standardizate pentru a diagnostica riscul automutililor și a tentativelor de suicid în rândul deținuților. Specialiști psihologi au confirmat faptul că nu au nici instruire necesare în psihoterapie.*

Garantiile împotriva torturii și altor rele tratamente față de minori

Accesul la avocat

5. Consiliul salută faptul că numărul spațiilor destinate întrevederilor cu avocații a fost mărit de la 6 până la 9 încăperi. Și se creează impresia că nu este nevoie ca deținuții și avocații să aștepte mult timp pentru a avea întrevederi.

Accesul la medic

6. Pentru examinarea medicală la intrarea în penitenciar există un cabinet medical în sectorul de admitere, care permite realizarea examinării medicale în condiții de confidențialitate. Totodată, deținuții intervievați au declarat că la etapa de venire în penitenciar, aceștia au fost supuși unor examinări medicale superficiale (fie doar li s-au adresat întrebări, fie au fost examinați vizual de medic/asistent medical doar pe o parte a corpului). În mai multe rapoarte elaborate de CPT⁵ în urma vizitelor s-au constatat întârzieri nejustificate în efectuarea controalelor medicale la sosire⁶ sau caracterul superficial și mai puțin complex al acestora⁷.

Pentru fiecare nou venit se completează fișe medicale standardizate individuale, care ulterior în caz de condamnare - se transmit cu dosarul personal al persoanei la locul de ispășire a pedepsei.

⁴<https://www.penalreform.org/resource/standard-minimum-rules-treatment-prisoners-smr/>

⁵<https://rm.coe.int/publications-healthcare-manual-web-a5-e/16806ab9b5>

⁶ CPT/Inf (2009)38; (2011)20; (2012)17; (2012)32.

⁷ CPT/Inf (2011)33; (2011)24; (2012)17; (2012)34.

Registrele medicale sunt nestandardizate, pentru înregistrarea nou-veniților și a persoanelor venite din alte instituții penitenciare se completează două registre separate, care diferă după rubricile de completare. Calitatea completării datelor este nesatisfăcătoare. Astfel, au fost identificate 5 persoane cu însemnare de depistare a leziunilor corporale la intrare în instituție, care ulterior la verificarea Registrului leziunilor traumatice nu au înregistrate.

Din discuții cu administrația instituției și personalul medical au fost vociferate situații de refuz de admitere în instituție a persoanelor din IDP MAI cu invocarea motivelor de necesitate a igienizării și dezinsecției (de exemplu prezența păduchilor) sau necesitatea consultării specialiștilor din instituții medicale din motivul stării nesatisfăcătoare de sănătate a deținutului. Cu regret, Consiliul a constatat că aceste persoane nu sunt înregistrate în Registrele de admitere, dar nici nu există posibilitate de a analiza amploarea acestui fenomen, invocată și de reprezentanții IDP MAI, deoarece nici un Registru medical nu conține datele respective.

Examinarea radiologică a persoanelor nou-venite în penitenciar, care face parte din minimumul de examinare medicală obligatorie, nu se realizează din luna octombrie 2017 din motivul nefuncționalității aparatului radiologic (procurat în anii 2015-2016). Astfel, nu se realizează prevederile *Regulamentului privind tratamentul și conduita deținuților bolnavi de tuberculoză*, aprobat prin ordinul Ministrului Justiției nr. 278 din 17.07.2007⁸, care expres indică că **în izolatoarele de urmărire penală investigația microradiografică se efectuează în primele 3 zile de la intrare în penitenciar.**

Consiliul reiterează importanța examenului medical la sosire, scopul principal al acestuia este depistarea precoce a stărilor de sănătate grave, care ar putea necesita luarea de măsuri imediate pentru protejarea sănătății noului deținut și, în cazul bolilor transmisibile, pentru protejarea sănătății populației din penitenciare.

Condițiile de detenție a deținuților bărbați

7. Consiliul a vizitat 5 celulele în care se aflau la momentul vizitei 31 de deținuți. Condiții materiale în aceste celule diferă considerabil. În celule unde condițiile au fost mai decente deținuții spuneau că reparația a fost efectuată din contul lor și toate aparatele electrice (TV, frigider, încălzitoare de apă etc.) au fost aduse de rudele deținuților.

Celula nr. 163 (sectorul locativ nr. 1 postul 1) și celula nr. 58 (sectorul locativ nr. 2 postul 9) se aflau într-o stare nesatisfăcătoare – pereți murdari, deteriorați și deținuții aveau acces limitat la lumina naturală (datorită dimensiunilor mici ale ferestrelor). În plus, celulele au fost infestate cu insecte, paturile acoperite cu saltele murdare și ecranate de o perdea.

Celula nr. 64 (sectoarul locativ nr. 2 postul 9) și celula nr. 143 (sectorul locativ nr. 3 postul 12) se aflau la fel într-o stare satisfăcătoare, iar condițiile sanitare au fost mai decente. În celula nr. 143 era instalat geam din termopan. Blocurile sanitare erau separate de spațiul locativ dintr-o parte de perete și din alta - ecranate de o perdea. Deținuții au declarat că nu sunt asigurați cu lenjerie de pat din partea penitenciarului. Consiliul a primit de asemenea plângeri că celulele sunt foarte reci în timpul rece al anului.

Fumatul în spațiile de detenție reprezintă un fenomen amplu constatat de Consiliu, inclusiv lipsa condițiilor de detenție separată pentru nefumători în vederea protecției lor de fumatul pasiv.

⁸<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=324706>

Numai în celula nr. 133 (sectorul locativ nr. 3 postul 12) blocul sanitar era separat de spațiul locativ cu perete și ușa din termopan. În blocul sanitar era instalat veceu obișnuit, duș și încălzitor de apă. Pereții blocului sanitar sunt acoperite cu teracotă. Celula a fost reparată și curată, instalat geam din termoplas, podeaua este acoperită cucovrolin.

Nivelul de supraaglomerare observat de Consiliul în toate celule a fost pur și simplu inacceptabil: în celula nr. 133 se dețineau 3 persoane pe 9 m², în 143 - 6 persoane pe 21 m², în 58 - 6 persoane pe 9 m², în 64 - 4 persoane pe 10 m², în 163 - 12 persoane pe 18 m², inclusiv cu spațiile destinate pentru bloc sanitar.

În toate celule, accesul la aerisirea naturală este satisfăcătoare, circulația aerului din încăperi era asigurată prin geamuri cu gratii, fără acoperire. Aerisirea artificială funcționa parțial, dar neîntrebuințată de maturi. Accesul la lumina naturală este asigurat, de asemenea, prin geamurile din celulă. Accesul la lumina artificială era asigurată de becuri electrice din interiorul celulei.

Accesul la baie a deținuților este asigurat conform graficului stabilit, o dată pe săptămână. Așadar, majoritatea deținuților spun că vor să facă baia mai des, mai ales în perioada caldă ale anului. Aproape toți deținuții se plîng că spălarea hainelor personale pentru ei este o problemă majoră, deoarece lipsesc condițiile necesare, iar în afară de săpun administrația nu asigură alți detergenți.

Practic în toate celule au fost observate sticle din plastic pentru colectarea apei.

Consiliul a primit alegerii din partea deținuților cu privire la cantitatea și calitatea alimentelor. Mai mulți deținuți au spus că preferă să-și pregătească propria hrană cu produse pe care le-au primit de la familiile lor pentru că au probleme cu stomacul după mâncarea din penitenciar. Alții au zis că sunt nevoiți să manânce ceea ce este propus de ospătăria penitenciarului pentru că rar primesc colete.

Consiliul a constatat că marea majoritate a deținuților nu au acces la activități ocupaționale, psihoeducative, sociale și majoritatea timpului (23 ore) îl petrec în celulă, doar 1 ora pe zi le petrec în curțile de plimbare parțial echipate cu baruri de haltere sau alte echipamente artizanal-improvizate pentru a face sport. Aceștia parțial au acces la TV, radio (dacă aparatul este adus de către rude și cu condiția că deținuții au bani pe cont de peculiu pentru achitarea energiei electrice consumate) și cărți.

IV. SITUAȚIA DEȚINUȚILOR ÎN IZOLATOR DISCIPLINAR

8. La serviciul de gardă a Penitenciarului există Registrul persoanelor plasate în izolatorul disciplinar, conform căruia au fost înregistrate 87 cazuri (2017) și 3 cazuri la momentul vizitei (la 04.01.2018). Izolatorul disciplinar al Penitenciarului nr.13 este situat în subsolul blocului nr. 1 și este constituit din 5 celule cu capacitatea de 5 persoane. ***Din motivul lipsei unui post de supraveghere permanent, deținuții nu se află în contact direct și continuu cu gardienii astfel deținuții sunt limitați la solicitarea ajutorului, inclusiv medical.***

Registrul vizitelor medicului a izolatorului de pedeapsă nu este disponibil, verificarea frecvenței vizitelor fiind imposibilă, precum și caracterul solicitărilor înaintate de persoanele încarcerate. Mai mult ca atât, în timpul discuțiilor cu condamnații din izolator, s-a constatat că atunci cînd ei au nevoie de medic trebuie să bată în uși pentru a fi auziți de cineva din administrație. Mai multe persoane au invocat că nu au văzut medicul pe parcursul ultimelor 2-3 zile. ⁹Consiliul consideră inadmisibilă astfel

⁹ Art. 600. Hotărâre nr 583 din 2006 cu privire la aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnați

de stituție, care evident completează pedeapsa disciplinară cu limitarea dreptului la examinare medicală promptă, contrar Regulei 46 Nelson Mandela care prevede că *personalul medical nu va avea nici un rol în procesul de aplicare a sancțiunilor disciplinare sau a altor măsuri de constrângere. Cu toate acestea, ei vor atrage o atenție deosebită stării de sănătate a condamnaților deținuți în orice formă de separare, inclusiv prin vizitarea zilnică a unor asemenea deținuți și acordarea asistenței medicale prompte și a tratamentului la solicitarea unor astfel de deținuți sau angajați ai penitenciarului.*

Consiliul a constatat faptul că, persoanele izolate disciplinar beneficiază de plimbări zilnice de o oră. Însă, plimbările au loc în intervalul de timp cuprins între orele 6.00 și 7.00 dimineața. Un astfel de orar stabilit de administrația penitenciarului se datorează imposibilității încadrării în orarul general de plimbări a persoanelor general deținute în P 13 (masa totală a deținuților). *Consiliul recomandă revizuirea orarului dat, în sensul creerii posibilităților pentru persoanele izolate disciplinar să beneficieze de plimbări la aer liber și în alte ore ale zilei.*

V. ASISTENȚA MEDICALĂ (ACCESUL DEȚINUȚILOR LA SERVICII MEDICALE)

9. Statele medicale ale penitenciarului nr. 13 sunt constituite din 26 funcții. În serviciul medical activează următorii specialiști pe o normă deplină: șef adjunct de serviciu, medic terapeut, medic psihiatru, medic stomatolog, medic oftalmolog, medic fiziopneumolog, 2 laboranți, 5 felceri, 6 asistente medicale și parțial sunt angajați medic radiolog – 0,5, medic ginecolog – 0,5, farmacist – 0,75. În concediu de îngrijire a copilului se află 1 medic terapeut și 2 asistente medicale.

Sunt vacante următoarele funcții: 1 - șef serviciu medical, 1 – medic psihiatru-narcolog, 1 – medic dermatovenerolog, 1 – felcer, 0,5 – tehnician- radiolog, 0,25 - farmacist.

10. Serviciul de asistență medicală 24/24 ore este asigurat, dar reieșind din numărul mare de condamnați și deficitul de personal medical, *Consiliul își exprimă îngrijorarea privind accesul deținuților la îngrijiri medicale.* Mai mulți deținuți au invocat că au solicitat medicul, dar nu au beneficiat de consultație mai mult de 7 zile. La fel, din discuțiile cu deținuții, *Consiliul a constatat despre lipsa informării lor privind posibilitatea de examinare a medicului privat, dar și deficiențe de organizare a consultării medicului din afara instituției. Acest fapt ține în deosebi de consultațiile medicale specializate, cum ar fi medicul neuropatolog, endocrinolog sau traumatolog.*

11. *În instituție persistă practica de procurare de către deținuți a medicamentelor, fapt ce indică la asigurare insuficientă din partea statului a necesităților de preparate și consumabile.* Astfel, practica de procurare de către deținuți a medicamentelor de necesitate vitală (cum ar fi inhalatoare pentru asm bronșic, antihipertensive și antidiabetice) poate fi considerată ca o neexecutare a responsabilității statului și interpretată ca tratament inuman și degradant.

12. Pe parcursul vizitei au fost examinate următoarele Registre medicale:

- **Registrul de evidență a persoanelor la greva foamei**, de model stabilit de către Departamentul Instituțiilor Penitenciare, început în 2012. În 2017 în instituție au fost înregistrate 105

Punerea în aplicare a sancțiunii sub formă de izolare disciplinară se efectuează doar după examenul medical al deținutului și stabilirea faptului că executarea acestei sancțiuni nu va afecta sănătatea fizică sau psihică a acestuia. Deținuții izolați disciplinar sînt examinați zilnic de medicul locului de deținere, iar la propunerea medicului executarea acestei sancțiuni poate fi întreruptă din motive de sănătate a condamnatului, pînă la însănătoșirea acestuia.

cazuri de declarare a grevei foamei, 2016 – 158 cazuri, 2015 – 405, 2014 – 241, 2013 – 234 și 2012 - 193 cazuri.

- Examinarea **Registrului de evidență a automutilărilor**, început în 2013, a constatat, precum urmează: În 2017 în instituție au fost înregistrate 162 cazuri, 215 cazuri (2016), 196 caz (2015), 168 cazuri (2014), 212 cazuri (2013).

- Examinarea **Registrului leziunilor corporale și traumatice** a constatat înregistrarea a 527cazuri (2017) și 206 cazuri (2016), iar la 04.01.2018 – 6 cazuri. Suprapunerea inscripțiilor privind constatarea leziunilor corporale din Registrele de admitere în instituție și Registru leziunilor corporale, a elucidat deficiențe în evidența cazurilor de constatare a leziunilor traumatice la deținuți, și, eventual a posibilelor acte de tortură.

Registrele examinării medicale la intrarea în instituție se completează, inclusiv cu înscrieri în cartela de medicală de ambulator. Examinarea medicală la ieșirea din instituție nu se realizează conform, fiind des efectuate inscripțiile formale de genul "etaparea se permite" doar în cartela medicală. Registru lipsește.

CONSTATĂRI

1. *Delegația a avut acces neîngrădit și neîntârziat la orice spațiu de pe teritoriul penitenciarului și întrevederi fără martori cu orice persoană din interiorul instituției (angajați/deținuți);*
2. *Unele din recomandările ale CpPT înaintate DIP și P-13 ca urmare a vizitei desfășurate în penitenciar la data de 21 mai 2017 au fost luate în considerare. Consiliul a fost informat că rapoartele remise către instituție în urma vizitelor se sistematizează și analizează în dependență de aspectele ridicate în raport;*
3. *Șeful penitenciarului P-13, a subliniat faptul că nu există refuzuri, din partea instituției, și că preluarea persoanelor în orice zi și orice oră, cu respectarea prevederilor legale. Cu toate acestea nu există un registru aparte pentru preluarea sau refuzul preluării deținuților în penitenciar;*
4. *Fluctuația majoră a personalului determinată de salarii mici și condițiile nefavorabile de muncă, fapt ce generează un deficit de personal de supraveghere pentru a acoperi toate posturile și personal medical pentru îngrijirile de sănătate;*
5. *Consiliul constată că penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău constituie, în sine, o sursă de stres care poate duce la intensificarea gândurilor suicidale. Condițiile de detenție în penitenciar nu pot acorda o atmosferă, cât de puțin, terapeutică. Mai mult decât atât, penitenciarul nu dispune de încăperi pentru desfășurarea activităților de psihoterapie individuală sau de grup. Pentru Consiliu este evident că specialiști psihologi nu au instrumente standardizate pentru a diagnostica riscul automutilării și a tentativelor de suicid în rândul deținuților. Specialiști psihologi nu au instruire necesare în psihoterapie și, evident, nu pot acorda servicii de calitate deținuților predispuși spre acțiuni de automutilare și suicid ori aflați în stres cronic în legătură cu detenția și statutul său juridic;*
6. *Numărul spațiilor destinate întrevederilor cu avocații a fost mărit de la 6 până la 9 încăperi. Și se creează impresia că nu este nevoie ca deținuții și avocații să aștepte mult timp pentru a avea întrevederi;*
7. *Perchezițiile desfășurate de către angajații instituției, cât și de către DDS Pantera par a fi făcute aliatorii, fără prezența persoanelor în celule uneori. Alte ori, este creată impresia că perchezițiile sunt desfășurate în formă de profilaxie;*
8. *Lipsa supraveghetorilor pentru ca orice persoană deținută să poată intra în contact cu ea auditiv/vizual, în vedere unor necesități urgente, inclusiv de tip medical;*
9. *Persistă problema spațiilor locative, celulelor suprapopulate. La momentul vizitei fiecare deținut beneficia de suprafața locativă aproximativ de 2,1 m². Conform ordinul MJ nr. 1159 din 19.12.2017 numărului maxim de deținuți admis pentru deținere în penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău a fost redus până la 570 persoane, iar numărul deținuților aflați în P-13 la data de 04.01.18 era de 1070 persoane;*
10. *Geamurile de dimensiuni mici nu facilitează pătrunderea luminii solare în celule;*
11. *Permiterea fumatului în celule și în alte încăperi defavorizează ceilalți deținuți nefumători;*

12. *Deținuții nu au la dispoziție servicii de salubritate/spălare a hainelor/lenjeriei; Administrația Penitenciarului nr. 13 nu oferă deținuților lenjeria strict necesară;*
13. *Unele spații de plimbări sunt utilizate drept spații de uscare a hainelor;*
14. *Alimentarea deținuților este de o calitate nesatisfăcătoare;*
15. *Există o problemă în asigurarea cu personal medical, ce influențează accesul la servicii medicale a condamnaților, precum și documentarea pretinselor acte de tortură, tratamente inumane și degradante;*
16. *Procedurile de examinare la ieșire din penitenciar la prezența leziunilor corporale sunt aplicate ocazional cu înscriere în cartela de ambulator, fără Registrul de evidență;*
17. *Există deficiențe în evidența și documentarea cazurilor de leziuni corporale;*
18. *Examenele radiologice profilactice pentru depistarea TB la intrare în sistemul penitenciar nu se realizează;*
19. *Există deficit de formulare și registre medicale standardizate.*
20. *Lipsește evidență și raportare medicală specifică pentru femei și minori;*
21. *În instituție este disponibil tratamentul farmacologic cu metadonă pentru consumatorii de droguri opiacee, dar cu un număr semnificativ de intreruperi a tratamentului imediat după plasarea în detenție, fapt ce indică la insuficiența suportului psihosocial oferit;*
22. *Persoanele plasate în izolatorul disciplinar sunt fără post de supraveghere, iar Registrul vizitelor medicului în carceră nu este disponibil.*
23. *Persoanele plasate în izolatorul disciplinar au declarat că nu li se oferă o posibilitate reală de contestare a deciziilor privind aplicarea sancțiunilor disciplinare.*

RECOMANDĂRI

1. *Elaborarea de comun cu Departamentul Instituțiilor Penitenciare un Plan instituțional de redresare a tuturor aspectelor de detenție în baza recomandărilor expuse în Raportul actual și cel al vizitei din 21.05.2017, inclusiv prin fortificarea măsurilor administrative și resurselor umane, cu prezentarea lui către Consiliul;*
2. *Majorarea statelor personalului (inclusiv medical) și asigurarea completării funcțiilor vacante în scopul realizării conforme a sarcinilor prevăzute de legislația națională și recomandările internaționale și pentru a evita situații de supraîncărcare și de risc pentru personal;*
3. *Elaborarea de comun cu Departamentul Instituțiilor Penitenciare a unei strategii comprehensive în vederea prevenirii acțiunilor de automutilare și a tentativelor de suicid în rândul deținuților. Cel puțin, Departamentului Instituțiilor Penitenciare trebuie să procure instrumente standardizate pentru a diagnostica riscul automutililor și a tentativelor de suicid în rândul deținuților. Specialiști psihologi trebuie să fie asigurați cu instruiți necesare în psihoterapie;*
4. *Consiliul atrage atenția angajaților subdiviziunilor Departamentului Instituțiilor Penitenciare că în lumina Recomandărilor Ansamblului de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela)¹⁰ perchezițiile trebuie să se desfășoare cu respectarea demnității umane inerente și a intimității persoanei percheziționate, precum și a principiilor de proporționalitate, legalitate și necesitate. Iar desfășurarea unor percheziții ne necesare și doar în formă de prevenire sau în forma de "profilaxie", nu trebuie să își aibă locurile.*

În acest sens, Consiliul vrea să primească informații detaliate de la DIP privind efectuarea perchezițiilor în instituțiile penitenciare, în special, informații privind:

 - *Existența unui regulament/metodologii de desfășurarea perchezițiilor în cadrul sistemului. Percheziții planificate și inopinate, desfășurate de către angajații fiecărui penitenciar (interne) și desfășurarea perchezițiilor de către angajații DDS Pantera.*
 - *Module de instruire/sesiuni de informare existente cu angajații (inclusiv și DDS Pantera) implicați în percheziționare (percheziționarea celulelor, persoanelor). Informații privind curriculum de instruire, materialul metodologic, numărul de persoane instruite și alte informații relevante.*
5. *Întreprinderea măsurilor de asigurare a deținuților cu apă potabilă;*
6. *Dezinfectarea periodică a celulelor;*
7. *Identificarea și punerea la dispoziția deținuților a spațiilor de uscare a hainelor;*
8. *Asigurarea ca persoanele deținute să aibă acces la personal medical la scurt timp de la expunerea solicitării;*
9. *Unificarea registrelor de leziuni traumatice și automutilări în vederea documentării adecvate a oricărei traumatisme constatate la deținuți la intrare/ieșire în/din instituție și pe parcursul deținerii;*

¹⁰ Versiunea în limba română este disponibilă la adresa: http://www.avp.ro/mnp/legi/ansamblu_reguli_mnp.pdf

10. Implementarea procedurii de realizare a dreptului deținuților la consultație medicală independentă (privată), complementar garanțiilor de examinare medicală obligatorie asigurată de serviciul medical penitenciar;

11. Asigurarea deținuților cu medicamente în cantitate suficientă conform spectrului maladiilor constatate și în corespundere cu Protocoalele și ghidurile naționale cu evitarea procurărilor din cont propriu a medicamentelor și consumabilelor;

12. Asigurarea examinării medicale obligatorii pentru depistarea tuberculozei la intrarea în sistemul penitenciar pe parcursul primelor 72 ore și, ulterior fiecare 6 luni de detenție;

13. Instruirea personalului penitenciar, inclusiv medical în documentarea leziunilor traumatiche conform prevederilor Protocolului de la Istanbul și Ordinului nr. 77 din 31.12.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradan

14. Asigurarea dreptului deținutului de a contesta decizia privind aplicarea sancțiunii disciplinare.

Data aprobării raportului

22 februarie 2018

Raportul este semnat de membrii Consiliului

Ceslav Panico

Svetlana Doltu

Oxana Gumennaia

Mihail Gorincioi

